

Vraagsturing in ontwikkelingswerk

Betrokken bij tropisch platteland

Agriterra en de stichting Uitwisseling zijn een programma gestart waarbij ze studenten zoeken voor opdrachten die in ontwikkelingslanden worden geformuleerd. Het past in de veranderde aanpak van ontwikkelingswerk. Voor de studenten blijft maatschappelijke betrokkenheid een belangrijk motief.

▲ Beelden van de stage van Larestein-
studente Grietsje Hoekstra in Bolivia

“**H**et beeld van ontwikkelingswerk is de afgelopen tien jaar veranderd”, zegt Maaïke de Regt (24). Ze studeert Tropische landbouw in Deventer en bereidt haar afstudeeropdracht voor, een onderzoek voor een coöperatie in Brazilië. “Boeren in ontwikkelingslanden worden veel meer gestimuleerd om zelf na te denken over oplossingen voor problemen dan dat het van hieruit wordt bedacht.” Het idee is niet meer dat je daar je

westerse kennis dropt om na de koloniale uitbuiting de balans in de wereld te herstellen. Mensen gaan vooral naar de tropen als er vraag is. En vanuit landen in Azië, Afrika en Latijns-Amerika komen er veel studenten naar Wageningen of Deventer om hier kennis te halen. De gedachte is, zoals Gerrit Koopmans - coördinator stages en afstudeeropdrachten bij het Van Hall Instituut - het verwoordt, dat de mensen het daar zelf moeten doen.

Er blijft intussen wel behoefte aan specifieke deskundigheid die de ontwikkelingen ondersteunt. Dan wordt niet meer zozeer gedacht aan jonge vakmensen in de uitvoering, maar eerder aan adviseurs en managers om organisatorische en institutionele processen te begeleiden. Niet meer alleen op het terrein van landbouw, onderwijs en gezondheidszorg, maar ook op het gebied van economie, communicatie en bestuur.

Europa

Behalve in de aanpak, zijn er ook wat motieven betreft, verschuivingen. Bevlogenheid is er vaak nog wel, een bepaald idealisme, interesse in an-

dere culturen en vooral een grote maatschappelijke betrokkenheid. Een dikke portemonnee staat niet bovenaan het lijstje voor studenten zoals Maaïke, maar ze willen wel graag een baan vinden waarmee ze redelijk kunnen leven. Het is allemaal wat zakelijker geworden.

Ten slotte verandert ook de positie van ontwikkelingssamenwerking. Sinds mei 2002 (na Pronk en Herfkens) is er geen minister voor dit beleidsterrein, maar een staatssecretaris (Agnes van Ardenne).

Intussen is in Deventer Tropische landbouw terug nadat die studierichting in een gezamenlijke hoo-operatie was geschrapt. In Wageningen gaat het met name om afgestudeerden bij Internationale ontwikkelingsstudies, een opleiding die behalve over rurale ontwikkeling in tropenlanden, ook gaat over plattelandsontwikkeling in Europa.

Enzaam

Het initiatief is er nog nauwelijks bekend, maar in die beide plaatsen zal Agriterra waarschijnlijk het eenvoudigste mensen kunnen vinden voor een nieuw programma. Vanuit Deventer gaan er jaarlijks ongeveer vijftien studenten voor stage of afstudeeropdracht naar een ontwikkelingsland. Hun namen staan geprikt op een wereldkaart in het stagebureau van de Larensteinlocatie. De kaart is een beetje verouderd, aldus Grietsje Hoekstra, 22 en net afgestudeerd in Tropische landbouw; daar zitten ze of hebben ze gezeten.

Zij is zelf in Honduras geweest (een halfjaarstage over participatie van vrouwen in koffiëcoöperaties) en in Bolivia (genderanalyse van een kleinschalig landbouwproject voor de afstudeeropdracht). Haar motieven zijn zeker wel idealistisch, zegt ze. Er speelt een christelijke achtergrond mee en tegelijk toch ook een avontuurlijk aspect. Maaïke spreekt over "een beetje idealisme" en zegt dat het haar vooral trekt om iets van de wereld te zien. Zij heeft twee jaar geleden een experiment gedaan met boeren over bladbemesting op groene paprika in El Salvador. "Heel leerzaam", zegt ze daarover. "Juist omdat - het klinkt misschien raar - er zoveel is misgegaan."

De aanpak van ontwikkelingssamen-

werking blijft een discussiepunt. De *topdown*-methode gebeurt nog steeds wel, denkt Grietsje. "Het is ook niet zwart-wit. Je moet een balans zien te vinden. Als student heb je dat wel in je achterhoofd, maar het is geen reden om wel of niet te gaan."

Ontwikkelingswerk gaat ook niet vanzelf. Het was leuk, vertelt ze, maar in Honduras soms best eenzaam. "Je maakt wel vrienden, maar de meiden van je eigen leeftijd zijn vaak getrouwd en hebben kinderen." Ze denkt nu aan een studie sociale geografie. "Ik heb nog niet het gevoel dat ik klaar voor ben voor de tropen. Voor een paar maanden is het te doen, maar langer weet ik niet. Je ziet veel leed en armoede om je heen. En als je in je eentje bent, is het toch lastig om van je af te zetten."

Bescheiden

Cees van Rij, medewerker van Agriterra, heeft ook in Deventer gestudeerd, werkte in Ecuador en zit nu op kantoor in Arnhem. Zijn organisatie is een programma gestart met de stichting Uitwisseling. De aanpak in dit programma bevestigt de tendens van vraagsturing.

Het project richt zich op landbouwororganisaties van boeren of plattelandsvrouwen. "Zeg maar: de LTO's in ontwikkelingslanden."

Ontwikkelingswerk wordt met de betrokkenen zelf uitgevoerd. Dat is anders dan de werkwijze van veel non-gouvernementele organisaties (ngo's), waar de doelgroep, aldus Van Rij, in principe weinig over te zeggen heeft.

"Het gaat om concrete vormen van ondersteuning voor landbouworganisaties die vaak geen budget hebben voor inhuren van onderzoekers. Dit is dan een instrumentje. Een ander motief is dat het onderwijs heel erg op ngo's is gericht. We willen het onderwijs laten zien dat ook boerenorganisaties partij kunnen zijn voor plattelandsvernieuwing in ontwikkelingslanden. Ten slotte is een argument dat veel ledenorganisaties hier samenwerken met ledenorganisaties in ontwikkelingslanden. Van boer tot boer. Dat sluit er mooi op aan."

Het project streeft voor 2003 naar vijf afstudeeropdrachten "nog heel bescheiden", zegt Van Rij. "We willen →

“We willen goede mensen op pad sturen en ook kunnen garanderen dat de begeleiding goed is geregeld”

FOTO: TON VAN DEN BORN

▲ Cees van Rij van Agriterra

vooral mensen op pad sturen die goed zijn en we willen ook kunnen garanderen dat de begeleiding goed is geregeld.” Het gaat om afstudeeropdrachten in plaats van stages, omdat studenten dan, zo is de verwachting, ‘dieper’ kunnen. Bijvoorbeeld met haalbaarheidsstudies, marktonderzoek of trainingsprogramma’s.

Garantie

Agriterra en de stichting Uitwisseling zijn gestart met een mailing naar organisaties in Azië, Zuid-Amerika, Afrika en Oost-Europa. Hebben jullie interesse, welke opdrachten zouden er dan kunnen zijn en wat vraag je van de studenten? Op school komen geselecteerde resultaten van deze mailing dan bij een stagebegeleider, een afstudeercoördi-

nator of een vakgroepvoorzitter. Een student klopt aan met de vraag of er wellicht mogelijkheden zijn en zij sturen deze dan eventueel naar Agriterra. Er komt uiteindelijk een contract tussen student, Agriterra en school. De beide initiatiefnemers proberen de opdrachten nog aantrekkelijker te maken door goede resultaten te belonen met geheel of gedeeltelijke teruggave van de prijs van vliegtickets.

Van Rij: “Ik denk dat het ook wel tegemoet komt aan eisen en behoeften van scholen en studenten. Vaak stappen ze toch in projecten waar de situatie nogal onzeker is. Hier heb je de steun van Agriterra, de garantie dat je een goede plek vindt en bovendien dat je een zinvolle opdracht kunt uitvoeren.”

Wieg

Begeleiding blijft een punt. En reden ook waarom Gerrit Koopmans (Van Hall) vooralsnog sceptisch reageert: “Het lijkt ons eerder geschikt voor projectstages dan voor afstudeeropdrachten.” Aan afstudeeropdrachten worden strengere eisen gesteld, legt hij uit, want studenten moeten dan echt bewijzen dat ze over de competenties beschikken waarvoor ze vier jaar lang zijn opgeleid. “We hebben ervaringen opgedaan waarbij het resultaat niet bevredigend was en dat bleek dan steeds aan de (onvoldoende) begeleiding te wijten. Internet biedt wel mogelijkheden, maar dat is lastig als je in de binnenlanden van Afrika zit.”

Er zijn naast de lastige begeleiding nog andere argumenten, waarom Koopmans niet direct enthousiast is. “Zelfs in westerse landen heb je gewenningsproblemen. Voor de betere student is niets onmogelijk, je hebt te maken met een vreemde taal en een vreemde cultuur. Er zijn gezondheidsrisico’s, veiligheid en vaak zijn het nogal onstabiele landen. Daar moet je als student voor in de wieg zijn gelegd.”

Geen overkomelijk probleem, zo lijkt het, voor de twee in Deventer. Wat Grietsje betreft: begeleiding kwam in Honduras van SNV, maar was in Bolivia (afstudeeropdracht) veel minder. “Je moet dan wel je eigen weg kunnen vinden.” ☞

Ton van den Born

Wie zijn de stichting Uitwisseling en Agriterra?

De Stichting Uitwisseling en Studiereizen voor het Platteland (SUSP, www.uitwisseling.nl) bemiddelt bij organiseren van stages in het buitenland. Wat heb je bijvoorbeeld allemaal nodig op het gebied van visa en verzekeringen? Studenten komen voor een groot deel van aoc’s. De stichting wil nu haar werkterrein uitbreiden naar ontwikkelingslanden en haar doelgroep naar (agrarische) hogescholen en universiteiten.

Agriterra (www.agriterra.org), een organisatie voor agrarische ontwikkelingssamenwerking, is een initiatief van onder meer LTO Nederland, plattelandsvrouwenorganisaties en het NAJK. Ze zet zich in voor samenwerking met vergelijkbare ledenorganisaties in ontwikkelingslanden. Een internationaal stageprogramma kan, verwacht Agriterra, een goede bijdrage leveren aan die relatie.

Ze hebben nu vijf afstudeeropdrachten uitgezet, bijvoorbeeld een onderzoek naar opzet van een spaar- en kredietcoöperatie in Costa Rica voor een organisatie van plattelandsvrouwen of een marktonderzoek naar verwerking en afzet van landbouwproducten voor een organisatie van kleine boeren in Mexico.